DEPUTAȚI BUCOVINENI ÎN PARLAMENTUL ROMÂNIEI ÎNTREGITE. BENNO STRAUCHER (LEGISLATURA 1920–1922)

RODICA JUGRIN

Bukovinian Deputies in the Parliament of the Kingdom of Romania. Benno Straucher (Parliamentary Term 1920–1922)

(*Abstract*)[*]

An important leader of the Jewish community in Bukovina, Benno Straucher represented its interests both in the Bukovinian Parliament (where he had a long term as deputy of the city of Chernivtsi) and in the Viennese Parliament. He campaigned for the recognition by the Habsburg central authorities of the Jews of the Empire as a distinct nation, not only as a religious denomination, but equal in rights to other nationalities, while also being involved in defending the interests of his compatriots in Romania and Russia. This desideratum of the Bukovinian Jews will find its solution in the new legislative framework of the Romanian Kingdom. After 1918, Straucher continued his political activity in the new Romanian Parliament, fighting for the maintenance of the rights of the Jews of Bukovina. He protested against the unification policy promoted by the governments of Bucharest, especially in the field of education. In the 1920–1922 legislature, Straucher argued on issues related to unification and the situation of the Jews in Bukovina after 1918 (two of his debates are presented in the appendix). He also, together with other parliamentarians from Bukovina, initiated or supported several bills presented in this legislature. Throughout his career, Straucher has distinguished himself by condemning the spread of any form of anti-Semitism.

Keywords: Bukovina, Parliament, Benno Straucher, parliamentary activity, anti-Semitism.

Avocatul Benno Straucher (1854–1941)[1], unul dintre liderii importanţi ai evreilor bucovineni, s-a născut la Rohozna, localitate situată în apropiere de Sadagura, în familia unui mic industriaş. Urmează cursurile Gimnaziului din Cernăuţi şi pe cele de drept la Universitatea din Viena, unde obţine şi doctoratul în

[*] Traducere: Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu.
[1] După alte surse, 1852–1940.

Analele Bucovinei, **XXVII**, *2* (55), p. 587–611, Rădăuţi – Bucureşti, 2020

BDD-A32662 © 2020 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:02 UTC)

ştiinţe juridice. După terminarea studiilor s-a stabilit la Cernăuţi, unde a practicat avocatura[2]. Este autorul lucrării *Darea de seamă asupra comunităţilor israelite din Cernăuţi la finele anului 1924*, Cernăuţi, 1925[3].

Benno Straucher a apărat interesele evreilor, fiind membru (1882), apoi preşedinte (1903) al Comitetului de conducere al Comunităţii religioase evreieşti din Cernăuţi. S-a implicat în viaţa politică, fiind consilier imperial (1897–1907) şi membru, în mai multe legislaturi, în Consiliul Municipal Cernăuţi (1897–1930). A fost membru în Camera Deputaţilor a Consiliului Imperial din Viena şi deputat în Dieta Bucovinei: deputat al curiei oraşelor (Cernăuţi) în legislatura a IX-a (1900–1903) şi a X-a (1904–1910) şi al curiei a VI-a (evreiască) în legislatura a XI-a (1911–1914).

În privinţa orientărilor politice, Benno Straucher a aderat la Partidul Liberal German, apoi la Partidul Progresist German, a fost membru fondator şi preşedinte al Partidului Popular Evreiesc (1902), membru fondator şi preşedinte al Partidului Naţional Evreiesc (1907). A editat ziarul „Der Volskwehr" (organul de presă al Partidului Naţional Evreiesc) şi a fot membru al Asociaţiei Liberale (1903), alături de Aurel Onciul, Arthur Skedl, Ştefan Smal-Stocki şi Nicolae Vasilco. În anul 1903 a fost ales preşedintele comunităţii evreieşti din Cernăuţi[4].

Odată cu apariţia pe scena politică din imperiu a unor noi curente, cum ar fi cel naţional sau cel social-creştin, s-au constituit partide „cu un discurs ce se adresa mai ales germanilor creştini, tinzând să-i separe pe aceştia de evreii asimilaţi în cultura şi civilizaţia germană"[5]. De asemenea, apariţia unui nou val de antisemitism în rândul germanilor din imperiu şi măsurile antievreieşti stipulate în diferite programe ale Partidului Naţional German sau cel Social-Creştin German au dus la o ruptură a relaţiilor politice tradiţionale dintre evrei şi germani şi la apariţia unei mişcări naţionale a evreilor din Monarhie. Aceste idei au prins teren şi în Bucovina, unde asistăm la apariţia unui sentiment naţional la nivelul elitei populaţiei germane şi evreieşti bucovinene şi la „spargerea comunităţii de interese politice, sociale şi culturale de până atunci dintre evreii germanizaţi şi germanii creştini"[6]. Astfel, s-au conturat două direcţii de acţiune politică în ceea ce priveşte rezolvarea problemei evreieşti: sioniştii militau pentru crearea unui stat evreiesc, iar naţionalii aveau în vedere recunoaşterea evreilor ca naţiune distinctă în cadrul

[2] Benno Straucher a participat la procesul societăţii „Arboroasa" (1775–1777), fiind delegat din partea Tribunalului Penal Cernăuţi să „asiste" la arestarea membrilor comitetului de conducere (Zaharia Voronca, Constantin Morariu, Orest Popescul şi Eugen Siretean), acuzaţi de „înaltă trădare". Cf. Leca Morariu, *Iraclie şi Ciprian Porumbescu*, vol. II, ediţie îngrijită, prefaţată, adnotată, glosar şi catalog al creaţiei lui Ciprian Porumbescu de Vasile Vasile, Suceava, Editura Lidana, 2015, pp. 306–307.

[3] Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. II, Suceava, Iaşi, Princeps Edit, 2004, pp. 434–435.

[4] Mihai-Ştefan Ceauşu, *Parlamentarism, partide şi elită politică în Bucovina habsburgică (1848–1918)* (în continuare se va cita: Mihai-Ştefan Ceauşu, *Parlamentarism, partide şi elită politică în Bucovina habsburgică*), Iaşi, Editura Junimea, 2004, pp. 456–457, 527; Emil Satco, *op. cit.*, pp. 434–435.

[5] Mihai-Ştefan Ceauşu, *op. cit.*, p. 332.

[6] *Ibidem*, p. 333.

BDD-A32662 © 2020 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:02 UTC)

Monarhiei Habsburgice. În acest context, Benno Straucher devine liderul grupării evreilor „naţionali" bucovineni, care a militat pentru recunoaşterea evreilor din imperiu ca naţionalitate distinctă şi nu numai ca o confesiune religioasă[7].

În anul 1902, Benno Straucher şi gruparea politică condusă de acesta s-au desprins din rândul grupării progresist-liberale germane (facţiune desprinsă din Partidul Liberal German, deschisă colaborării cu evreii) şi au fondat Partidul Popular Evreiesc din Bucovina. Din programul noului partid reţinem faptul că era împotriva ideii de asimilare a evreilor în rândul germanilor şi milita pentru recunoaşterea de către autorităţile centrale habsburgice a populaţiei evreieşti ca o naţionalitate distinctă, egală în drepturi cu celelalte naţionalităţi (având idişul drept limbă naţională) şi nu doar ca o confesiune religioasă. De asemenea, în programul partidului se regăsesc şi alte obiective: modificarea legii electorale provinciale, liberalism politic, autonomie culturală şi reforme social-economice[8]. Partidul Naţional Evreiesc a format o coaliţie cu Partidul Democrat Român (Aurel Onciul), Partidul Progresist German (Arthur Skedl) şi Partidul Democrat-Naţional Ucrainean (Nicolae Vasilco), asigurându-şi victoria în alegerile din anul 1904 pentru Dieta Bucovinei[9].

Benno Straucher a făcut parte din Comitetul Executiv Electoral al Asociaţiei Liberale (Tovărăşia Ţărănească), constituită în iunie 1904 în preajma alegerilor pentru Dieta Bucovinei, alături de Arthur Skedl, Ştefan Smal-Stocki şi Aurel Onciul. Asociaţia Liberală avea ca obiective: reformarea sistemului electoral provincial, crearea unei instituţii provinciale de credit, desfiinţarea domeniilor şi includerea lor în cadrul comunelor rurale, redresarea finanţelor ţării, măsuri în domeniul şcolar, egalitate în drepturi a tuturor naţionalităţilor şi confesiunilor[10].

În anul 1907, ca urmare a sciziunilor existente în rândul elitei politice evreieşti din Bucovina, facţiunea majoritară a evreilor naţionali, condusă de Straucher, s-a desprins din Partidul Popular Evreiesc, fondând Partidul Naţional Evreiesc (preşedinte – Benno Straucher, secretar – Max Diamant, organul de presă – „Volkswehr"/„Apărarea poporului"). Cealaltă grupare politică, rămasă în Partidul Popular Evreiesc, s-a alăturat profesorului universitar Leon Kellner, sionist (organul de presă – „Volksrat"/„Consiliul poporului"). Până la izbucnirea Primului Război Mondial, cele două grupări politice evreieşti s-au luptat pentru putere[11].

[7] Astfel, Benno Straucher a intrat în opoziţie cu Mayer Ebner, liderul grupării sioniste, lupta pentru putere între cele două grupări manifestându-se până în anul 1918, atingând uneori cote maxime. Astfel, la alegerile din anul 1901 pentru Consiliul Imperial din Viena, a fost nevoie de intervenţia lui Theodor Herzl pentru a aplana disputele şi a facilita realegerea lui Straucher ca deputat în Parlamentul vienez. Cf. Mihai-Ştefan Ceauşu, „Recunoaşterea evreilor ca naţionalitate în Monarhia de Habsburg la începutul secolului XX. Deziderat şi realitate politică" (în continuare se va cita: Mihai-Ştefan Ceauşu, „Recunoaşterea evreilor ca naţionalitate"), în „Studia et acta historiae iudaeorum romaniae" (în continuare se va cita: SAHIR), Bucureşti, VII, 2002, p. 112.

[8] Mihai-Ştefan Ceauşu, *Parlamentarism, partide şi elită politică în Bucovina habsburgică*, pp. 349–350.

[9] *Ibidem*, p. 157.

[10] *Ibidem*, p. 354.

[11] *Ibidem*, p. 370.

BDD-A32662 © 2020 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:02 UTC)

Benno Straucher a reprezentat interesele evreilor bucovineni atât în Dieta Bucovinei (unde a avut un mandat îndelungat, ca deputat al oraşului Cernăuţi, din 1901 până la destrămarea Monarhiei)[12], cât şi în Camera Deputaţilor a Consiliului Imperial din Viena.

La alegerile din anul 1897 pentru Camera Deputaţilor a Consiliului Imperial din Viena, Straucher a candidat din partea Partidului Progresist German, dar, după câştigarea mandatului, nu s-a raliat niciunui club politic, declarându-se, alături de alţi 16 deputaţi, independent[13]. La următoarele alegeri, din 1901, a fost ales din partea oraşului Cernăuţi, acesta declarându-se acum naţional-evreu independent[14]. La alegerile din anul 1907, Benno Straucher a fost ales în districtul electoral al oraşului Cernăuţi, acesta fiind singurul reprezentant al Partidului Naţional Evreiesc ales deputat şi „reprezentant explicit al evreilor, la scara întregii părţi austriece a Monarhiei" (în cursa electorală s-au înscris, din partea evreilor bucovineni, în cea de a doua circumscripţie electorală cernăuţeană, dr. Albert Salter şi dr. Neumann Wender, membrii ai Consiliului Municipal al oraşului Cernăuţi). Straucher a format, împreună cu trei deputaţi sionişti, de orientare naţionalistă, din Galiţia, Clubul Naţional Evreiesc. În activitatea parlamentară, Straucher a colaborat cu deputaţii ucraineni bucovineni conduşi de Nicolae Vasilco[15]. La alegerile din 1911, Benno Strauher a candidat în circumscripţia urbană nr. 1, Cernăuţi Est, alături de Leon Kellner, şeful grupării politice a Consiliului Popular Evreiesc. Şansele lui Straucher de a fi reales deputat erau mai mari datorită faptului ca avea numeroşi susţinători, mai ales printre alegătorii din Sadagura, dar şi pentru că acesta realizase o înţelegere cu social-democraţii, care îi promiseseră sprijinul în schimbul susţinerii, din partea evreilor naţionali, a candidatului social-democrat din districtul Cernăuţi Vest. Straucher a fost ales din primul tur de scrutin[16]. După deschiderea lucrărilor celei de-a XII-a perioade legislative, la 17 iulie 1911 (ultima legislatură), a Parlamentului vienez, cei 14 reprezentanţi ai Bucovinei din Camera Deputaţilor s-au grupat în funcţie de criteriile naţionale şi politice adoptate. Astfel, Benno Straucher, singurul deputat evreu naţional, s-a afiliat blocului celor 232 de deputaţi germani[17].

În privinţa activităţii politice în cele două foruri parlamentare, menţionăm câteva dintre iniţiativele lui Benno Straucher: a prezentat, în sesiunea din anul 1903, un proiect de reformă electorală, susţinut de membrii Alianţei Liberale[18]; a reuşit

[12] Cererea lui Straucher de a candida la alegerile din aprilie 1892 pentru Dieta Bucovinei (în condiţiile în care deputatul oraşului Siret, Johann von Woynarowicz, a decedat în plină sesiune parlamentară), cu sprijinul grupării liberalilor germani, nu a fost admisă de către Ministerul de Interne din Viena. Cf. Mihai-Ştefan Ceauşu, *op. cit.*, p. 324.

[13] *Ibidem*, pp. 199–200, 202.

[14] *Ibidem*, pp. 205, 206.

[15] *Ibidem*, pp. 218–220, 223.

[16] *Ibidem*, pp. 226, 228.

[17] *Ibidem*, p. 232.

[18] Acesta s-a lovit de opoziţia lui Iancu Flondor, atitudine care a dus la acuzaţii grave de antisemitism şi obstrucţionarea lucrărilor Dietei. Cf. Mihai-Ştefan Ceauşu, *op. cit.*, p. 352.

BDD-A32662 © 2020 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:02 UTC)

să impună, în sesiunea din anul 1904, în numele coaliţiei pe care o reprezenta (Partidul Naţional Evreiesc, Partidul Democrat Român, Partidul Progresist German şi Partidul Democrat-Naţional Ucrainean), adoptarea unei legi privitoare la reorganizarea învăţământului primar public pe baze naţionale, care a dus la dezvoltarea învăţământului primar şi la scăderea ratei analfabetismului[19]; în sesiunea din anul 1907, a ridicat problema referitoare la reglementarea salariilor personalului didactic[20]; a militat pentru o reprezentare proporţională a tuturor grupurilor etnice din Bucovina, motiv pentru care, în anul 1909, a susţinut introducerea unui cadastru naţional separat pentru populaţia evreiască, propunere respinsă de guvernul central de la Viena, care nu a fost de acord cu „ideea existenţei unei minorităţi evreieşti distincte, atât în Bucovina cât şi în întreg imperiul”[21].

În contextul dezbaterilor pe marginea reformării sistemului electoral din Monarhia de Habsburg, Benno Straucher a adresat guvernului Gautsch, în ianuarie 1906, un memorandum în care, pe baza unor argumente de ordin demografic, economic, fiscal, cultural, solicita mai multe mandate pentru evrei şi recunoaşterea acestora ca naţionalitate în cadrul imperiului (crearea curiilor electorale evreieşti, pe baza cadastrului electoral naţional iudaic şi introducerea reprezentării proporţionale). Aceste idei nu au putut fi transpuse în practica politică, autorităţile centrale austriece, precum şi cele provinciale, opunându-se separării, pe criterii naţionale, a evreilor de germani şi recunoaşterii evreilor ca naţionalitate distinctă în cadrul imperiului. Cu toate acestea, Straucher a militat în continuare pentru recunoaşterea identităţii naţionale evreieşti: cu ocazia schimbării legii electorale pentru Dieta Bucovinei, pe baza dreptului de vot universal, a introdus în proiectul de lege (cu sprijinul deputaţilor români, ruteni, germani şi poloni) prevederea referitoare la instituirea unei curii electorale naţionale evreieşti la nivelul provinciei, în care urmau să fie aleşi doar evreii – propunere respinsă de autorităţile imperiale din Viena, ca fiind neconformă cu legile în vigoare[22].

Aşadar, în cele două foruri parlamentare (Dieta bucovineană şi Parlamentul de la Viena), Benno Straucher a militat pentru apărarea intereselor evreilor din Bucovina şi din Imperiul Habsburgic, dar a avut în vedere şi apărarea drepturilor conaţionalilor săi din România şi Rusia, manifestându-se împotriva oricărei forme de antisemitism. Spre sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea, odată cu dezvoltarea conştiinţei naţionale a evreilor, politica de asimilare şi integrare în rândul germanilor a evoluat către „sionism şi, mai ales, spre o autoidentificare naţională”[23], Straucher fiind cel care, prin Partidul Naţional Evreiesc, a încercat

[19] *Ibidem*, p. 157.
[20] *Ibidem*, p. 364.
[21] *Ibidem*, p. 142.
[22] *Ibidem*, pp. 210–211, 376; Mihai-Ştefan Ceauşu, „Recunoaşterea evreilor ca naţionalitate”, pp. 115–120.
[23] Idem, „Reprezentarea evreimii în Dieta Bucovinei (1861–1918)”, în SAHIR, tomul V, 2000, p. 208.

BDD-A32662 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:02 UTC)

să obţină recunoaşterea evreilor ca una dintre naţionalităţile componente ale Monarhiei Habsburgice – deziderat rămas neîmplinit.

În timpul Primului Război Mondial, Benno Straucher şi-a exprimat loialitatea faţă de Imperiul Austro-Ungar, evreii bucovineni considerând că provincia ar trebui să rămână parte a unui stat austriac, pe care-l vedeau ca fiind garantul drepturilor minorităţilor şi apărătorul lor împotriva antisemitismului[24]. În contextul în care, spre sfârşitul anului 1918, evenimentele anunţau o apropiată destrămare a Monarhiei Austro-Ungare, iar în Bucovina se derulau principalele momente ale acţiunii naţionale româneşti, care au dus la unirea provinciei cu Regatul României, liderii comunităţii evreieşti din provincie (Benno Straucher, Iacob Pistiner şi Mayer Ebner[25]) au format Consiliul Naţional Evreiesc, care a avut o poziţie rezervată faţă de actul unirii de la 1918, delegaţii acestuia neparticipând la Congresul General al Bucovinei (cu toate acestea, comunităţile mozaice din Rădăuţi, Suceava, Câmpulung au declarat că aderă la actul unirii). Această poziţie a fost justificată prin faptul că drepturile politice ale evreilor din noile teritorii unite nu erau precizate, Consiliul prezentând, prin intermediul Comitetului delegaţiilor evreieşti, un protest oficial la Conferinţa de Pace de la Paris[26]. Ulterior, reprezentanţii evreilor din Bucovina, precum şi ai celorlalte minorităţi, au trimis mai multe memorii către Comisia statelor noi şi a minorităţilor, formată în cadrul Conferinţei de Pace de la Paris, precum şi către Societatea Naţiunilor, în care formulau plângeri privitoare la încălcarea drepturilor acestora. La începutul anului 1919, Benno Straucher a trimis delegaţiei britanice la Conferinţa de Pace de la Paris

[24] Ştefan Purici, „Evreii şi românii din Bucovina, 1919–1923: împreună sau separat”, în SAHIR, tomul VIII, nr. 8, 2003, p. 128.

[25] Aceştia aveau convingeri ideologice diferite: socialişti (liderul acestora era Jacob Pistiner), poale-sionişti şi sionişti (cea mai importantă grupare, condusă de către Mayer Ebner). Socialiştii şi cei reuniţi în jurul societăţii „Poale-Zion” erau priviţi de către autorităţile române drept asociaţii care se ocupau cu „răspândirea comunismului”. În anul 1928, Benno Straucher a fost înlocuit în Consiliul Naţional Evreiesc cu Schlomo Kinsbrunner şi Severin Lazarovici. Cf. Ştefan Purici, *op. cit.*, p. 136; Emanuel Bălan, *Minorităţile naţionale din Bucovina în cadrul procesului electoral din perioada interbelică*, Bacău, Editura Egal, 2012, pp. 47–50.

[26] Drepturile politice ale evreilor din noile teritorii alipite au fost reglementate prin Legea privitoare la dobândirea şi pierderea naţionalităţii române, intrată în vigoare la 24 februarie 1924. La art. 56, această lege prevedea că „sunt şi rămân cetăţeni români, fără a fi obligaţi să îndeplinească vreo formalitate, locuitorii de mai jos care, până la data promulgării legii de faţă, nu vor fi optat pentru o altă naţionalitate: toţi locuitorii din Bucovina, Transilvania, Banat, Crişana, Sătmar şi Maramureş care aveau indigenatul (apartenenţa) la 18 noiembrie/1 decembrie 1918; persoanele originare din Bucovina, Transilvania, Banat, Sătmar, Crişana şi Maramureş, domiciliate la data unirii în Vechiul Regat, întrucât posedau indigenatul (aparţinerea, apartenenţa sau competenţa) într-una din comunele din teritoriile menţionate; persoanele care, la data unirii, deşi nedomiciliate în vreuna din comunele din Bucovina, Basarabia, Transilvania, Banat, Crişana, Sătmar şi Maramureş, erau însă născute în acele comune din părinţi domiciliaţi acolo”). La votul final al proiectului de lege, Benno Straucher a fost împotrivă, deoarece considera că acest articol din lege este „neîndestulător şi nu rezolvă chestiunea evreiască pentru populaţia Bucovinei”. Cf. Emanuel Bălan, „Evreii în viaţa electorală a Bucovinei interbelice”, https://www.academia.edu/37799071; https://lege5.ro/Gratuit/gi3tgnjsgeyq (19 februarie 2020).

BDD-A32662 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:02 UTC)

două memorii în care cerea divizarea Bucovinei (partea de nord, împreună cu oraşul Cernăuţi, urma să fie alipită Galiţiei, iar partea de sud rămânea României, acestea fiind demarcate de aşa-numita linie Onciul–Popowicz, trasată pe harta publicată în lucrarea lui Stephan Rudnyckyj, *Ukraina, Land und Volk*, apărută în anul 1916) şi „reinstalarea funcţionarilor evrei excluşi din administraţie, justiţie, poliţie pe motivul necunoaşterii limbii române, întoarcerea evreilor alungaţi din satele bucovinene în timpul războiului şi restituirea proprietăţilor". În condiţiile în care unirea Bucovinei a fost recunoscută de Marile Puteri, comisia care a analizat aceste memorii nu a formulat un punct de vedere, mărginindu-se a preciza doar că „nu putem insista pe lângă guvernul nostru pentru numirea unor oficiali evrei în Bucovina"[27].

Consiliul Naţional Evreiesc a boicotat alegerile parlamentare din toamna anului 1919, principalul motiv fiind legat de sistemul electoral introdus în Bucovina, cenzura instituită în provincie, îngrădirea întrunirilor publice, politica statului faţă de minorităţi în domeniul învăţământului şi culturii. Decizia Consiliului a fost contestată de Jakob Hecht, care a candidat independent, acesta obţinând un mandat de senator al oraşului Cernăuţi (a murit în timpul exercitării mandatului, în anul 1920). Comunitatea evreiască a sancţionat această decizie, numindu-l „trădător", luând în considerare şi faptul că Hecht a declarat, în nume propriu, că evreii bucovineni recunosc unirea necondiţionată a Bucovinei cu Regatul României. Un alt evreu, Iosif Vihovici, a candidat pe listele Partidului Democrat al Unirii, obţinând un mandat de deputat (circumscripţia Coţmani, judeţul Coţmani) [28].

În ceea ce priveşte atitudinea minorităţilor naţionale din Bucovina faţă de procesul electoral din mai–iunie 1920, vizita familiei regale în provincie (16–18 mai 1920) şi întrevederile prim-ministrului Alexandru Averescu cu reprezentanţii acestora au avut un rol important în decizia acestora de a participa activ la alegeri. În anul 1920 a fost constituit Blocul Evreiesc, însă această formaţiune nu a reuşit să-şi trimită niciun reprezentant în Parlament în legislatura 1920–1922. Etnicii evrei au candidat fie independenţi, fie din partea Partidului Social Democrat din Bucovina. Benno Straucher a candidat independent şi a obţinut, cu 3 261 de voturi, un mandat de deputat al oraşului Cernăuţi[29]. Acesta a participat şi la următoarele alegeri parlamentare, obţinând mai multe mandate de deputat al oraşului Cernăuţi. A candidat pe listele Partidului Democrat al Unirii (1922) şi pe cele ale Partidului Naţional Liberal (1926, 1927)[30].

[27] Franz Pieszcoch, „Siretul şi blestemul graniţei", în „Crai nou", Suceava, anul XXXI, nr. 8194, 5 februarie 2020, p. 10; nr. 8196, 7 februarie 2020, p. 10.

[28] Dezbaterile Constituantei – Senatul, „Monitorul Oficial" (în continuare se va cita: D.S, M.O.), nr. 3, 28 noiembrie 1919, p. 10; Dezbaterile Adunării Deputaţilor, „Monitorul Oficial" (în continuare se va cita: D.A.D., M.O.), nr. 5, 29 noiembrie 1919, p. 37; Daniel Hrenciuc, „Integrarea minorităţilor naţionale din Bucovina în Regatul României Mari (1918–1928). Unele consideraţii", în „Codrul Cosminului", Suceava, vol. 12, 2006, p. 162.

[29] D.A.D., M.O., nr. 5, 27 iunie 1920, p. 47.

[30] Florin Răzvan Mihai, „Dinamica electorală a candidaţilor minoritari din Bucovina la alegerile generale din România interbelică", în *Partide politice şi minorităţi naţionale din România în secolul XX*, vol. V, Sibiu, Editura „Techno Media", 2010, pp. 89–90.

BDD-A32662 © 2020 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:02 UTC)

În legislatura 1920–1922, Benno Straucher a avut mai multe intervenţii: a susţinut o declaraţie pentru apărarea drepturilor evreilor (şedinţa Adunării Deputaţilor din 30 iulie 1920); l-a interpelat pe ministrul Instrucţiunii Publice, Petre P. Negulescu, cu privire la incidentele dintre studenţii români şi cei evrei de la Universitatea din Cernăuţi (12 aprilie 1921); a adresat o interpelare ministrului de Finanţe, Nicolae Titulescu, referitoare la schimbul coroanelor (12 aprilie 1921); a susţinut o comunicare privitoare la votarea bugetului şi asigurarea drepturilor evreilor (19 iulie 1921)[31]. De asemenea, Straucher, alături de alţi parlamentari bucovineni, a iniţiat sau susţinut câteva proiecte de lege prezentate în această legislatură: Proiectul de lege referitor la statutul funcţionarilor publici[32], Proiectul de lege referitor la organizarea secţiei din Transilvania a Înaltei Curţi de Casaţie[33], Proiectul de lege cu privire la sporirea pensiilor ofiţerilor şi a văduvelor acelora care au făcut campania din 1877–1878 (Straucher a fost unul dintre iniţiatorii acestui proiect)[34], Proiectul de lege referitor la combaterea celor mai periculoase molime: tuberculoza şi sifilisul (proiect iniţiat de Straucher)[35], Proiectul de lege prin care „se majorează la 2 000 lei lunar pensiunile de 500 lei lunar ale d-nelor Leontina Marian şi Emilia Ştefanelli de la 1 septembrie 1920”[36]. În cadrul dezbaterii pe marginea Regulamentului Adunării Deputaţilor cu privire la acordarea imunităţii deputaţilor (şedinţele Adunării Deputaţilor din 17 şi 18 decembrie 1920), Straucher a susţinut amendamentele la art. 146 şi 147, referitoare la acordarea imunităţii şi în afara sesiunilor parlamentare, deşi Constituţia prevedea imunitate numai pe timpul sesiunilor parlamentare[37]. În această legislatură, Straucher a făcut parte din Comisia de lucrări publice, căi ferate, căi de comunicaţie, marină comercială, alături de deputaţii Ion V. Creţu (Suceava) şi Rudolf Gaidosch (deputat supleant, Cernăuţi-oraş)[38].

În calitate de parlamentar, Benno Straucher a militat pentru menţinerea drepturilor evreilor din provincie şi a luat atitudine faţă de politica de unificare. Astfel, în şedinţa Adunării Deputaţilor din 30 iulie 1920, acesta a prezentat declaraţia de apărare a drepturilor evreilor, considerând că este „o datorie sfântă de a lupta pentru încetăţenirea completă şi desăvârşită a întregii populaţii evreieşti; de a lupta pentru recunoaşterea comunităţilor evreieşti, căci astăzi comunităţile evreieşti nu sunt recunoscute de [către] stat, neavând dreptul de a administra averile obştii evreieşti; de a lupta pentru autonomia culturală şi religioasă; […] considerăm ca

[31] Intervenţiile lui Benno Straucher din legislatura 1920–1922 au fost publicate în vol. *Bucovineni în Parlamentul României Întregite*, vol. II.1, *Adunarea Deputaţilor, legislatura 1920–1922*, ediţie îngrijită, studiu introductiv, note şi comentarii de Rodica Iaţencu şi Marian Olaru, indice de nume de Rodica Iaţencu, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2016, pp. 175–191.

[32] D.A.D., M.O., nr. 101, 14 iunie 1921, pp. 2605–2612.

[33] *Ibidem*, pp. 2615–2621.

[34] Idem, nr. 154, 14 martie 1922, p. 4347.

[35] Idem, nr. 86, 27 aprilie 1921, p. 1935

[36] Idem, nr. 20, 31 decembrie 1920, p. 426.

[37] Idem, nr. 12, 22 decembrie 1920, pp. 260–261.

[38] Idem, nr. 74, 5 aprilie 1921, p. 1501.

BDD-A32662 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:02 UTC)

o datorie de a lupta pentru contribuirea statului la întreţinerea instituţiilor noastre şcolare şi de cult şi pentru valabilitatea certificatelor noastre şcolare; de a lupta pentru întronarea unei democraţii sincere şi cinstite în toate domeniile vieţii publice […]; de a lupta contra prejudiciilor nefondate împotriva evreilor; de a lupta, mai ales, contra antisemitismului oficial. Va fi şi datoria Parlamentului să vegheze ca drepturile chezăşuite prin lege să fie înfăptuite astfel încât libertatea din lege să devină o libertate vie, o libertate de fapt în toate ramurile organizaţiei şi [în] serviciile statului, fără vreo restricţie”[39]. Aceeaşi temă este reluată şi în şedinţa Adunării Deputaţilor din 19 iulie 1921, când Straucher invocă situaţia grea în care se afla comunitatea evreiască, supusă unui proces de „românizare forţată”, care a dus la „nedreptăţi administrative” şi a împiedicat „dezvoltarea culturală”, prin acţiunile îndreptate împotriva şcolilor evreieşti[40].

În şedinţa Adunării Deputaţilor din 12 aprilie 1921, Benno Straucher a adresat o interpelare ministrului de Finanţe, Nicolae Titulescu, referitoare la problema preschimbării coroanelor, în contextul în care, după anul 1918 s-a procedat la ştampilarea bancnotelor care circulau în paralel cu leul emis de Banca Naţională a României: rubla Lwoff, rubla Romanoff şi coroana austro-ungară. Deputatul a făcut referiri la ordonanţa Ministerului de Finanţe care decidea că băncile nu trebuie să plătească depunătorilor dobândă pentru reţinerea, cu ocazia schimbării coroanelor, a 40% din sumele schimbate, măsură care era „o flagrantă încălcare a Constituţiei unui stat civilizat şi a legilor existente, precum şi o încălcare nemaipomenită a drepturilor private. […] Acest procedeu este ilegal, imoral şi aduce daune populaţiei care, în afară de aceasta, prin schimbul coroanelor, pierde jumătate din avere”[41].

În contextul agitaţiilor antisemite de la începutul anilor 1920, manifestate atât în mediul universitar, cât şi în viaţa politică, Benno Straucher a luat atitudine de la tribuna Parlamentului, militând pentru stoparea acestora (în şedinţa Adunării Deputaţilor din 12 aprilie 1921, a făcut referire la incidentele dintre studenţii români şi cei evrei de la Universitatea din Cernăuţi)[42]. Ulterior, alături de alţi parlamentari bucovineni, Straucher a criticat legislaţia antisemită (Legea pentru dobândirea şi pierderea cetăţeniei române din 1924, Legea asupra învăţământului particular din 1925, legile şi ordonanţele din perioada guvernării Goga–Cuza).

[39] Idem, nr. 33, 6 august 1920, pp. 588–591.

[40] Idem, nr. 155, 15 martie 1922, pp. 4378–4380.

[41] Idem, nr. 86, 27 aprilie 1921, pp. 1934–1935.

[42] Idem, nr. 86, 27 aprilie 1921, pp. 1934–1935. Pe marginea acestei interpelări, deputatul A. C. Cuza, profesor la Universitatea din Iaşi, a avut o intervenţie adresată ministrului Instrucţiunii Publice, P. P. Negulescu: „Cunoscând spiritele de ordine şi de toleranţă largă, care însufleţesc pe studenţii noştri români, precum şi uneltirile anarhice ale studenţilor evrei, am onoare a interpela pe d-l ministru al Instrucţiunii, rugându-l să binevoiască a-mi spune care sunt măsurile ce crede că sunt necesare a se lua pentru a înfrâna aceste uneltiri periculoase statului şi care sunt cauza adevărată a conflictelor ce se produc în Universitate, întrucât jignesc sentimentele naţionale şi de ordine, legitime, ale studenţimii româneşti de la toate universităţile noastre şi cu care eu mă declar solidar. Rog pe d-l preşedinte a dispune conexarea interpelării mele cu aceea a d-lui Straucher şi să binevoiască a fixa o zi pentru dezvoltarea lor”. Cf. D.A.D., M.O., nr. 86, 27 aprilie 1921, p. 1936.

BDD-A32662 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:02 UTC)

Precizăm că şi în timpul celorlalte mandate pe care le-a avut ca parlamentar, Benno Straucher, alături de reprezentanţii comunităţii evreieşti din Bucovina, a militat pentru menţinerea drepturilor evreilor din provincie şi a luat atitudine faţă de politica de unificare, în special în domeniul învăţământului. La 1918, aşa cum remarca Irina Livezeanu, „stratificarea societăţii bucovinene se reflecta în sistemul de învăţământ al provinciei. […] Stratificarea educaţională poate fi reprezentată ca o piramidă aşezată pe o bază populaţională mixtă, alcătuită în special din ucraineni şi români; pe măsura îngustării sale către vârf, evreii şi germanii ocupă din ce în ce mai multe din locurile tot mai puţine rămase”[43]. În acest context, în domeniul învăţământului de stat au fost adoptate legi care urmăreau unificarea sistemului de învăţământ şi eliminarea disproporţiilor care existau între numărul instituţiilor şcolare româneşti şi cele aparţinând minoritarilor. Reacţia comunităţii evreieşti faţă de politicile educaţionale promovate de guvernele de la Bucureşti era legată, mai ales, de naţionalizarea şcolilor primare şi secundare din Cernăuţi şi de situaţia şcolilor evreieşti[44].

În corespondenţa purtată cu Ion I. C. Brătianu şi Wilhelm Filderman (liderul comunităţii evreieşti de la Bucureşti), Benno Straucher a prezentat situaţia întâlnită la şcolile din Cernăuţi: lipsa sprijinului financiar pentru reconstrucţia şcolilor; directorii evrei din şcolile primare erau demişi, pensionaţi sau retrogradaţi la rangul de învăţători; învăţătorii evrei erau suspendaţi sau pensionaţi; în şcolile secundare evreii erau înlocuiţi cu români, germani, ucraineni; profesorii de religie aleşi de comunitate erau înlocuiţi cu alţi evrei[45]. „Bucovina – afirma Straucher într-un discurs susţinut în Parlament în anul 1924 – este tratată acum în mai multe privinţe, ca un copil vitreg, deşi Bucovina, cu populaţie civilizată, patriotică şi ascultătoare, recunoscătoare şi plină de sentimente, formează astăzi o parte integrantă a României Mari şi de aceea populaţia noastră fără deosebire are dreptul ca să fie tratată în toate privinţele pe picior de egalitate cu populaţia din Vechiul Regat. […] Oraşul înfloritor Cernăuţi [oraş în care evreii reprezentau până la 50% din populaţie şi plăteau 90% din taxe, cum a afirmat Straucher în alt context], cu populaţia foarte patriotică şi leală, civilizată şi chibzuită, a pierdut funcţiunea şi poziţiunea de o capitală, a suferit pagube economice, morale, politice, cu un cuvânt […] pierde zilnic însemnătatea”[46]. Pe lângă revendicările specifice comunităţii evreieşti din Bucovina, în discursurile lui Straucher „nemulţumirile regionale alcătuiau un subtext. Situaţia de copil vitreg, din prezent, fusese precedată de vremuri mai fericite pentru Bucovina, iar evreii fuseseră beneficiarii acestui trecut mai favorabil de autonomie. Soarta mai bună a Bucovinei în genere, ca provincie austriacă, apărea în argumentaţia lui Straucher ca un corolar al prosperităţii evreilor şi al înfloririi şcolilor lor”[47].

[43] Irina Livezeanu, *Cultură şi naţionalism în România Mare. 1918–1930*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1995, pp. 77, 81–82.
[44] *Ibidem*, p. 88.
[45] *Ibidem*, p. 90.
[46] Apud Irina Livezeanu, *op. cit.*, p. 94.
[47] Irina Livezeanu, *op. cit.*, p. 94.

BDD-A32662 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:02 UTC)

Lider important al comunităţii evreieşti din Bucovina, Benno Straucher, reprezentant al intereselor „omului de rând”[48], a militat pentru împlinirea deziderateloor naţionale evreieşti – recunoaşterea de către autorităţile centrale habsburgice a evreilor din Imperiu ca naţiune distinctă şi nu numai ca o confesiune religioasă, egală în drepturi cu celelalte naţionalităţi, implicându-se, în acelaşi timp şi în apărarea intereselor conaţionalilor săi din România şi Rusia. Straucher considera că recunoaşterea evreilor ca naţiune „va fi pentru evreii acestui imperiu cea mai fericită [oră] de la păşirea pe acest pământ, ea va fi pentru poporul evreu o nouă epocă, eliberarea acestui nefericit popor va fi împlinită cu adevărat, o nouă vârstă de aur va începe pentru ei”[49]. Însă, „acesta a rămas dezideratul neîmplinit al populaţiei evreieşti bucovinene până la sfârşitul Monarhiei de Habsburg, care îşi va găsi rezolvarea doar în noul cadru legislativ al României Mari”[50].

După anul 1918, Straucher şi-a continuat activitatea politică în Parlamentul României Întregite, luptând pentru menţinerea drepturilor evreilor din Bucovina. A protestat la adresa politicii de unificare promovată de guvernele de la Bucureşti, în special în domeniul învăţământului, deşi „a aprobat o versiune a asimilării evreieşti”, fiind de acord cu înfiinţarea de clase cu predarea în limba română la şcolile evreieşti. În toată activitatea sa, Straucher s-a remarcat prin condamnarea răspândirii oricărei forme de antisemitism.

Prezentăm, în continuare, două interpelări susţinute de Benno Straucher, în calitate de deputat în primul Parlament al României Întregite (şedinţele Adunării Deputaţilor din 30 iulie 1920 şi 19 iulie 1921), pe teme legate de problemele unificării şi situaţia evreilor din Bucovina după anul 1918.

Şedinţa Adunării Deputaţilor din 30 iulie 1920[51]

D-lor deputaţi, cu adâncă emoţie iau cuvântul în Parlamentul României Mari, în îndoita mea calitate de mandatar al oraşului Cernăuţi şi ca alesul şi reprezentantul evreilor bucovineni. Simt măreţia acestei clipe istorice şi, în deplină conştiinţă a răspunderii ce o am faţă de populaţia evreiască din ţară, fac declaraţia în numele meu şi în numele colegilor mei evrei, deputaţii [Mihail] Schor şi [Nathan] Lerner din Basarabia, sincer şi loial: în trecut, guvernele României au păcătuit foarte grav în contra populaţiei evreieşti şi a intereselor vitale ale României însăşi. Evreii români nu aveau drepturi, evreii români au fost expuşi la multiple persecuţii şi starea lor devenită ruşinoasă, de ocară şi disperată. România era pentru evrei o patrie vitregă. D-lor deputaţi, subjugarea aduce cu sine sclavia, pe când libertatea omenia! Vremurile sclaviei sunt trecute şi pentru evrei! Din toate

[48] Mihai-Ștefan Ceaușu, „Recunoaşterea evreilor ca naţionalitate”, p. 113.
[49] *Ibidem*, p. 116.
[50] *Ibidem*, p. 121.
[51] D.A.D., M.O., nr. 33, 6 august 1920, pp. 588–591.

BDD-A32662 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:02 UTC)

partidele au vorbit până azi toţi reprezentanţii din majoritate şi din minoritate, dar nicio voce nu s-a ridicat pentru a apăra drepturile evreilor. Niciun reprezentant al vreunui partid n-a pus chestiunea modificării sau completării Constituţiei în sensul libertăţii şi egalităţii evreilor. Niciun orator nu s-a ocupat nici cu decretele-lege din 28 mai 1919 privitoare la încetăţenirea evreilor[52]. Dar nici chiar vreun reprezentant al guvernului n-a făcut-o! Din toate părţile se cer drepturi şi dreptate, numai când

[52] Reglementarea situaţiei evreilor din România s-a făcut în timp, prin elaborarea unor documente privitoare la statutul politico-juridic al acestora. Conferinţa reprezentanţilor celor şapte puteri europene (Marea Britanie, Franţa, Austria, Regatul Sardiniei, Prusia, Rusia şi Imperiul Otoman) a adoptat Convenţia de la Paris (1858), care stabilea statutul politic, social şi administrativ al Principatelor Române. Conform art. 46 al acestui document, doar locuitorii „de orice rit creştin" beneficiau de drepturi politice. Statutul Dezvoltător al Convenţiei de la Paris (1864), prin care se precizau atribuţiile domnitorului şi ale Parlamentului, nu făcea nicio referire la ritul religios, dar se înscria în limitele Convenţiei de la Paris. Constituţia din 1866 relua prevederile Convenţiei de la Paris în privinţa dobândirii cetăţeniei, pe care o puteau obţine doar străinii de rit creştin. Însă, prin art. 11, „toţi cetăţenii aflători pe pământul României se bucură de protecţia dată de legi persoanelor şi averilor în genere" (libertatea individuală, inviolabilitatea domiciliului, garantarea proprietăţii, libertatea conştiinţei, libertatea învăţământului etc.). Începând cu anii '60–'70 ai secolului al XIX-lea, au fost elaborate unele documente internaţionale privitoare la acordarea de drepturi cetăţenilor evrei, care au vizat şi România. La Conferinţa internaţională evreiască din octombrie 1872 s-a cerut acordarea de drepturi civile şi politice pentru evreii din România. Tratatul de Pace de la Berlin (1878) recunoştea independenţa României în condiţiile respectării, printre altele, a art. 44 al acestui Tratat, care prevedea că „în România, deosebirea credinţelor religioase şi a confesiunilor nu va putea fi opusă nimănui ca motiv de excludere sau de incapacitate în ceea ce priveşte beneficiul drepturilor civile şi politice, admiterea în funcţii publice sau exercitarea diferitelor profesiuni şi industrii în orice localitate". În octombrie 1878 a fost modificat art. 7 al Constituţiei României, care admitea egalitatea religioasă, iar cetăţenia se acorda tuturor evreilor care participaseră la Războiul de Independenţă, ceilalţi evrei putând s-o obţină în urma unei cereri individuale şi prin votul Parlamentului. În iulie 1917 a fost modificată Constituţia, art. 57 al acesteia nemaifăcând nicio menţiune privitoare la excluderea de la vot a unor cetăţeni având o altă religie decât cea creştină. După unirea Basarabiei, Bucovinei şi Transilvaniei cu Regatul României, locuitorii acestor provincii au devenit cetăţeni români, dacă aceştia nu optau pentru o altă cetăţenie. În timp ce evreii din aceste provincii erau de drept cetăţeni români, Constituţia României, prin art. 7, conţinea unele restricţii în privinţa evreilor din Regatul României, care au fost înlăturate prin Decretul-lege din 30 decembrie 1918 şi cel din 29 mai 1919, prin care s-a acordat cetăţenie tuturor acestora. Problema minorităţilor naţionale s-a dezbătut şi în cadrul Conferinţei de Pace de la Paris, cu prilejul elaborării Tratatului de Pace cu Austria şi a Tratatului minorităţilor (semnat de România în decembrie 1919), care prevedea, la art. 7, că „România se obligă a recunoaşte ca supuşi români, de plin drept şi fără nicio formalitate, pe evreii locuind în ţară pe teritoriile României şi care nu se pot preleva de nicio altă naţionalitate". Constituţia din 1923 stabilea drepturile şi obligaţiile cetăţenilor României (art. 5, 7, 8, 22, 28, 29, 72, 119); art. 133 preciza că se ratifică decretele-lege din 30 decembrie 1918 (acordarea drepturilor cetăţeneşti), 28 mai 1919 şi 13 august 1919 (încetăţenirea evreilor locuitori în Regatul României), precum şi toate decretele de încetăţenire individuală care s-au făcut înaintea acestor decrete-lege. În anul 1909 s-a înfiinţat Uniunea Evreilor Pământeni, care a promovat interesele acestei comunităţi pe plan intern şi internaţional, transformată, în anul 1923, în Uniunea Evreilor Români, înglobând organizaţiile locale din Basarabia, Bucovina şi Transilvania; în anul 1928 s-a creat Clubul parlamentar evreiesc, în anul 1931, Partidul Evreiesc, iar în anul 1936, Consiliul Naţional al evreilor din România. Cf. Ioan Scurtu, *Statutul politico-juridic al evreilor din România (1858–2004*), http://www.ioanscurtu.ro/statutul-politico-juridic-al-evreilor-din-romania (12 februarie 2020).

BDD-A32662 © 2020 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:02 UTC)

este vorba de evrei, se tace din toate părţile. Dacă, însă, guvernele României nu-şi vor schimba radical vechile procedee, vor păcătui şi mai grav! Nu numai condiţiile vieţii internaţionale s-au schimbat radical, dar însăşi condiţiile naţionale sunt schimbate, căci în ţară trăiesc evrei, care se cifrează aproape la un milion şi care, alături de români, au luptat pentru cucerirea dreptului minorităţilor şi nu vor consimţi de bună voia lor a li se încălca drepturile lor sfinte.

D-lor, este de neînţeles şi foarte dureros că astăzi, în veacul al XX-lea, după marea Revoluţie Franceză, care a proclamat declaraţia *Drepturile omului* (libertate, egalitate şi fraternitate), după prăbuşirea tuturor întocmirilor reacţionare, produse de Războiul Mondial, să se poată contesta încă, tocmai în România democrată, egalitatea deplină a evreilor, acest popor care reprezintă una din[tre] cele mai vechi şi mai glorioase culturi din lume! Sperăm că spiritul timpului nou şi suferinţele comune, prin care am trecut în Războiul Mondial, precum şi spiritul de dreptate şi libertate vor schimba radical situaţia de până acum şi vor inaugura o eră nouă a progresului modern.

D-lor, toţi oamenii au fost făcuţi după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. După cărţile sfinte este recunoscută egalitatea tuturor oamenilor pe pământ. Pentru ce să nu fie ea recunoscută şi de către state? Existenţa sigură a statelor nu se bazează pe baionete, ci este clădită pe fericirea popoarelor lor. În aceasta constă mulţumirea drepturilor naturale ale fiecărui popor. Evreii neromâni, complet încetăţeniţi, vor fi fericiţi să arunce vălul uitării asupra trecutului dureros. Ca cetăţeni români egali după Constituţie şi în toate ramurile administraţiei statului, declarăm solemn că noi, evreii din ţară, vrem şi înţelegem a fi credincioşi şi devotaţi fii ai României, vrem şi înţelegem a conlucra la propăşirea şi mărirea statului. Mânat de aceste sentimente, care sunt acelea ale tuturor evreilor din ţară, îmi voi îndeplini cu sfinţenie datoriile de mandat al ţării şi voi contribui cu toate puterile mele la dezlegarea marilor probleme de refacere şi întărirea statului român.

Între problemele de primenire organică a statului este şi aceea a chestiei evreieşti, partea esenţială a libertăţii, care formează cheia de boltă a statului modern şi o voi socoti ca o datorie imperioasă a stărui în interesul suprem al ţării, pentru desăvârşita egalitate a tuturor evreilor din toată ţara în viaţa politică şi civilă. Noi, evreii din Bucovina şi cei din provinciile alipite, vom urma a ne bucura în România întregită de libertăţile noastre de mai înainte, fără nicio ştirbire. Întrucât priveşte pe evreii din Vechiul Regat, numai o parte a populaţiei evreieşti a fost încetăţenită printr-un îngust decret-lege. Va fi una din[tre] lucrările cele mai urgente şi mai însemnate ale acestui Parlament, nu numai să ratifice aceste decrete-legi, dar şi să le lărgească şi să le completeze în aşa chip, ca să încetăţenească pe toţi evreii din ţară, căci azi sunt încă mulţi dintre ei lăsaţi afară din cetatea română şi să li se garanteze deplină autonomie culturală şi religioasă, sub scutul şi cu ajutorul statului. Nu numai atât, dar decretul-lege provizoriu va fi tot provizoriu ratificat, căci numai Constituanta va consolida în mod definitiv statutul civil şi politic al evreilor din România. Până atunci, în niciun caz chestiunea nu se va putea socoti ca rezolvată.

BDD-A32662 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:02 UTC)

Numitul decret-lege este din 28 mai 1919, nr. 2 085, al cărui articol 1 dispune: „Locuitorii evrei ai Vechiului Regat, majoritatea născuţi în ţară sau întâmplător în străinătate, din părinţi aşezaţi în ţară, care n-au fost supuşi unui stat străin, sunt cetăţeni români şi se vor bucura de toate drepturile cetăţeneşti, daca..." ş.a.m.d. Prin cuvântul „sunt", dispoziţia acestui decret-lege este imperativă, declarativă de drepturi, recunoscând calitatea de cetăţeni români evreilor pământeni, priviţi până azi ca „străini fără protecţie străină", împotriva adevărului istoric şi al noţiunilor de drept public. Fără a voi câtuşi de puţin să apăr regimul decretelor-legi, trebuie, totuşi, recunoscut că interzicerea ratificării de către puterea legiuitoare dă un caracter precar multor instituţii publice, cărora le-a dat fiinţă şi atinge chiar legalitatea Parlamentului, ales pe baza unor asemenea decrete-legi. Este inadmisibil ca să se refuze aceste dispoziţii imperative, caracterul validităţii legale. Este, mai departe, inadmisibil să se joace cu sfântul drept de cetăţean. Nicio autoritate, nicio instanţă judecătorească nu poate desfiinţa un asemenea decret-lege. Numai Parlamentul are căderea de a da sau a refuza ratificarea. Până la acest vot ele rămân în deplină vigoare. Totuşi, deoarece într-un stat constituţional regimul decretelor-legi este o anomalie, datoria Parlamentului este de a le examina şi a se pronunţa asupra lor, fără nicio interzicere. Aceasta se aplică, mai ales, la decretul-lege citat, privitor la încetăţenirea evreilor – lege care înseamnă triumful libertăţii şi egalităţii drepturilor, temelia şi fala României Mari, României noi. În interesul acestei Românii noi, precum şi în interesul evreilor români, este imperios ca acest decret-lege nu numai să se ratifice de urgenţă de Parlament, dar să se completeze, primind în calitatea română şi miile de evrei care încă au rămas în afară şi aplicând egalitatea în toate ramurile organismului de stat, aşa încât populaţia evreiască să se bucure în fapt de toate drepturile, precum îndeplineşte şi va îndeplini toate datoriile cetăţeneşti.

Considerăm ca o datorie sfântă de a lupta pentru încetăţenirea completă şi desăvârşită a întregii populaţii evreieşti; de a lupta pentru recunoaşterea comunităţilor evreieşti, căci astăzi comunităţile evreieşti nu sunt recunoscute de stat, neavând dreptul de a administra averile obştii evreieşti; de a lupta pentru autonomia culturală şi religioasă; este anormal şi greu de priceput de ce până în ziua de azi guvernul n-a găsit prilejul ca să vină cu un proiect de lege pentru organizarea comunităţilor evreieşti în Vechiul Regat, care n-au personalitate juridică şi fiinţă legală; considerăm ca o datorie de a lupta pentru contribuirea statului la întreţinerea instituţiilor noastre şcolare şi de cult şi pentru valabilitatea certificatelor noastre şcolare; de a lupta pentru întronarea unei democraţii sincere şi cinstite în toate domeniile vieţii publice – fiindcă democraţie constituie o parte integrantă în firea poporului evreiesc, pentru care a sângerat şi va sângera; de a lupta contra prejudiciilor nefondate împotriva evreilor; de a lupta, mai ales, contra antisemitismului oficial. Va fi şi datoria Parlamentului să vegheze ca drepturile chezăşuite prin lege să fie înfăptuite astfel încât libertatea din lege să devină o libertate vie, o libertate de fapt în toate ramurile organizaţiei şi [în] serviciile statului, fără vreo restricţie.

BDD-A32662 © 2020 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:02 UTC)

Se ştie că în războaiele de independenţă şi mărire ale României, evreii din România au adus mari jertfe – în toate aceste războaie, soldaţii evrei din armata română au luptat cu credinţă, cu curaj, cu vitejie, au suferit şi au răbdat împreună cu camarazii lor creştini, cu toate că se băteau cu chinuitoarea umilinţă că sunt egale, drepturi egale! Constituţia nu trebuie să cuprindă nelămuriri şi echivocuri în ceea ce priveşte emanciparea evreilor. Hotărârile trebuie să fie precise – clauze şi îngrădiri nu au loc într-o decizie şi nu pot să le îngreuneze prin nicio controversă. Casa de unde izvorăsc legile este adevăratul templu al dreptului şi al legalităţii. Constituţia este *Magna Charta* şi *Magna Charta* a statului trebuie să aibă o deviză: „datorii egale – drepturi egale”. Noi credem că chestiunile care privesc cultul, exercitarea cultului şi [a] instrucţiei şcolare evreieşti, nu pot şi nu trebuie să fie rezolvate decât de oameni care cunosc aceste chestiuni.

În acest scop, cerem ca la Ministerul de Culte şi [al] Instrucţiunii Publice să fie angajaţi, după normele obişnuite, funcţionarii evrei competenţi, afectaţi exclusiv rezolvării chestiunilor de care v-am vorbit, căci funcţionarii neevrei, cu toată buna lor voinţă, nu pot rezolva aceste chestiuni, necunoscându-le aşa cum ele trebuie cunoscute. Numirea acestor funcţionari, care vor trebui să se bucure de acelaşi tratament ca şi colegii lor români, va fi făcută de [către] stat, însă numai în urma unei prealabile înţelegeri cu organizaţiile evreieşti, pe care vom avea onoarea să le indicăm ca reprezentând totalitatea evreilor din România Mare.

Iată un exemplu caracteristic tratamentului inegal şi neglijării injurioase a evreilor. În timpul războiului au fost distruse în Bucovina multe biserici, sinagogi şi case de rugăciuni, iar avutul lor jefuit. Cu ocazia refacerii, statul a contribuit la cheltuielile reparaţiilor tuturor bisericilor, numai pentru refacerea şi reparaţia sinagogilor evreieşti, distruse şi jefuite la fel, statul n-a dat niciun ajutor. Cu toate acestea, se ştie că evreii nu posedă niciun fond religios. Numărul evreilor din Bucovina este aproape de 140 000 [de] locuitori, egal sau ceva mai mare decât numărul catolicilor şi se şase ori mai mare decât numărul protestanţilor. Nu sunt oare şi evreii contribuabili? Nu este acest fapt o eclatantă atingere a dreptăţii şi o grea ofensă adusă evreilor? Dacă protestanţii au căpătat de la stat, pentru scopul arătat, 600 000 de coroane, atunci cât s-ar cuveni proporţional evreilor care, totuşi, n-au căpătat nimic? Pentru ce? Iată şi un alt caz. La începutul anului 1919 au fost scoşi din funcţiile lor toţi jandarmii evrei, între care mulţi au un serviciu de 20–30 de ani, distinşi şi lăudaţi. Au fost aruncaţi pe drumuri, fără hrană şi fără niciun ajutor. Este de necrezut, la câte nevoi, mizerie şi disperare au fost expuse toate aceste familii prin asemenea măsuri arbitrare. Vreau să dovedesc imediat acest caz. Daţi-mi voie să citesc următorul document: „Comanda Jandarmeriei Zastavna, nr. 7. Dovadă. Prin aceasta se atestă că Solomon Grossmann a fost în serviciul activ al armatei din anul 1895 până la 1898 şi apoi până la 1919 la Jandarmerie şi scos din acest serviciu din cauză că aparţine religiei mozaice. Zastavna, 1 fevruarie 1919”. Acest Solomon Grossmann este brigadier de acum 48 de ani, născut în Văşcăuţi, din Bucovina, posedă toate limbile ţării, părinte a trei copii,

BDD-A32662 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:02 UTC)

în etate de 6–12 ani şi cu întreaga sa familie [a] rămas azi pe drumuri, fără hrană, fără ajutor. Grossmann a fost de trei ori rănit, de opt ori distins şi lăudat. Ca şi acesta au mai fost scoşi din serviciu alţi treizeci [de] jandarmi evrei, numai pentru că sunt evrei, rămânând fără vreun ajutor. Orice comentariu e de prisos! Consider ca o datorie imperioasă ca guvernul, în interesul dreptăţii şi al moralei publice să şteargă, fără întârziere, aceste nedreptăţi şi să reintegreze pe toţi aceşti funcţionari în serviciile lor, achitându-le salariile pe tot timpul cât au fost scoşi. Aştept să se facă dreptate!

Ceea ce se petrece în Basarabia, d-lor deputaţi, cunoaşteţi şi d-voastre. Bătaie de joc şi apăsare în general, destul de bine descrise, atât aici, în Cameră, cât şi în Senat, de [către] d-nii deputaţi basarabeni. Însă, d-lor, ceea ce a suferit toată populaţia basarabeană este o simplă jucărie faţă de nenorocirile şi înjosirile ce a îndurat şi îndură încă populaţia evreiască din Basarabia. Numai presupunerea că înaintea autorităţii se află un evreu, fiinţă fără apărare, dă şi a dat autorităţilor militare şi civile o mare energie pentru a călca demnitatea omenească cu cea mai mare sfidare. Pentru a înţelege mai clar cele expuse, daţi-mi voie, d-lor, să vă prezint aici numai câteva fapte. Se ştie ordinul medieval al căpitanului Dimitriu, care a impus populaţiei târgului Iediniţ să salute cu faţa veselă chipiul d-sale, aşezat pe un băţ de lemn! Pentru neexecutarea acestui ordin s-au aplicat bine cunoscutele ,,25”. În târgul Secureni, căpitanul Chiţulescu a pus 25 de evrei fruntaşi ca să-l salute până în genunchi în glodul străzii. D-l deputat Dragomirescu cunoaşte cazul. La Briceni, locotenentul Timoşoi bătea populaţia paşnică dacă nu-l saluta! Tot în târgul Briceni, locotenentul Jochin a alungat oamenii de pe trotuare şi i-a bătut, dacă cumva nu-l salutau. Diferite insulte şi arestări a operat în târguşorul Lipcani colonelul Steriade, din Regimentul 8 Călăraşi, tot pentru că n-a fost salutat la timp. A fost insultat cu agresiuni de [către] acest colonel şi arestat la comenduire însuşi preşedintele societăţii evreilor din Hotin şi dr. Mihail Schor, actualul deputat al acestui judeţ, în martie a.c., tot pe motivul că n-a salutat pe numitul colonel; d-l deputat Schor a reclamat cazul şi s-a instituit o anchetă. Rog pe d-l ministru de Război [Ion Răşcanu] să-mi pună la dispoziţie dosarele.

Perceptorii au găsit şi ei un mijloc de a ruina populaţia evreiască. Cunoaşteţi legea firmelor. Ea nu obligă pe comerciant să-şi înscrie firma. Singura sancţiune este bancruta simplă, în caz de faliment. Ori perceptorii silesc pe toţi negustorii, inclusiv pe cei ambulanţi, să-şi înscrie firma. N-ar fi nimic, d-lor, dacă pentru acest scop nu li s-ar cere la tribunal asistenţa unui avocat, pentru care se ia 300–400 de lei, atunci când tot capitalul său nu este poate atât de mare. Atrag atenţia d-lui ministru de Finanţe [Nicolae Titulescu] şi-l rog să dea ordin perceptorilor să nu se amestece în aceste lucruri şi d-l ministru de Justiţie [Matei Cantacuzino] să dispună la tribunale ca identitatea să se poată stabili cu bilete, iar nu numai cu certificarea unui avocat. Guvernul să se îngrijească ca dispoziţiile să fie strict observate.

Ce se mai spune astăzi despre plaga generală a permiselor şi autorizaţiilor, dacă această plagă este o piedică pusă în calea refacerii şi o pricină de mizerie în

BDD-A32662 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:02 UTC)

România veche, unde acestea se cer ministerului. Vă închipuiţi, d-lor, toată grozăvia situaţiei, când autorizaţiile şi permisele în Basarabia trebuie cerute celui dintâi jandarm sau agent de poliţie. Este o altă chestiune şi mai gravă, dacă pot vorbi astfel. Reduşi la cea mai neagră mizerie, oamenii vor să părăsească ţara naşterii lor, ei vor să se ducă în America. Nici asta nu se poate. Luni de zile administraţia răspundea că nu are formulare pentru paşapoarte. Iar când, în sfârşit, ele au venit, plăteau între 3 000 până la 5 000 de ruble pentru un asemenea paşaport. Aceeaşi situaţie în Bucovina, unde negustorii, bolnavii şi alţi călători, nu pot obţine paşapoarte, fiindcă li se spune că nu sunt formulare pentru paşapoarte. Această situaţie ruşinoasă ţine de luni de zile. Guvernul nu poate dezlega imediat această tristă chestiune? Priviţi ca străinii, fără căpătâi, cu toate că au fost maltrataţi, insultaţi, bătuţi, batjocoriţi faţă de camarazii lor. D-lor, va veni momentul pentru a destăinui ororile săvârşite şi a fixa răspunderile. În aceste războaie, sângele soldaţilor evrei s-a amestecat cu acela al luptătorilor creştini; trupurile soldaţilor evrei morţi pe câmpul de onoare zac cu acelea ale camarazilor lor creştini în morminte comune şi pietre funerare comune vestesc posterităţii pe aceşti eroi căzuţi pentru ţară. Sângele acestor eroi cere ca fraţii lor rămaşi în viaţă să fie trataţi cu dreptate în această ţară pentru care au murit. Prin aceasta, România Mare va adopta, în privinţa evreilor, larga şi înţeleapta politică a marilor săi aliaţi, alături de care a luptat în Războiul Mondial, politică ce s-a dovedit folositoare şi rodnică pentru acele ţări.

România este aliata Angliei, Franţei, Italiei, Statelor Unite, Iugoslaviei şi Greciei. În toate aceste ţări, evreii se bucură de o egalitate şi de o libertate desăvârşită în exercitarea drepturilor lor politice. Toate aceste state prosperă şi înfloresc politiceşte şi economiceşte. Pentru ce, deci, să nu imite şi România mărită şi întregită pilda aliaţilor ei faţă de evrei? Interesul statului cere imperios o mulţumire [adusă] pretenţiilor juste a[le] tuturor minorităţilor: o echitabilă lege electorală, o împărţire justă a cercurilor electorale şi libertatea alegerilor, ca să fie în Parlament reprezentate corespunzător toate naţiunile ţării. Atunci va înflori acea putere morală, care este adevărata forţă a statului. Astfel, România Mare va deveni România Nouă şi toate popoarele în ţară vor fi unite prin adevărata libertate şi egalitate şi prin sinceră frăţie.

Bucovina a fost greu încercată în acest groaznic război; cea dintâi datorie din partea guvernului este de a începe, fără întârziere, cu executarea reclădirilor, pentru că în decursul războiului au dispărut de tot sau în parte mai multe sate, pentru că mii de clădiri au fost distruse şi mii de locuitori au rămas fără locuinţă. De la alipirea Bucovinei la Patria Mumă a trecut un an şi şapte luni şi aproape nimic nu s-a făcut. Cea mai mare parte a populaţiei păgubite nu este în stare a se ajuta cu puterile proprii, pentru că e cu totul sărăcită. Bucovina este tratată într-un mod nedrept şi odios – şi totuşi Bucovina nu este o colonie a Vechiului Regat. Acest tratament se evidenţiază mai mult din pricina măsurilor ilegale ale guvernului, mai cu seamă cu privire la funcţionarii şi slujbaşii statului de toate categoriile, ale căror lefuri în Bucovina sunt mult mai mici decât ale celor mai

BDD-A32662 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:02 UTC)

inferiori slujbaşi din Regat. Starea economică şi materială a tuturor funcţionarilor şi slujbaşilor din toate categoriile în Bucovina este foarte tristă şi deplorabilă.

Funcţionarii descriu, într-un memoriu, nevoia lor şi eu rog pe d-l preşedinte a citi unele pasaje: „Toţi funcţionarii din Bucovina au pierdut avutul lor din cauza multiplelor invazii ce i-au adus într-o stare extrem de tristă. Exemplele aduse pentru ilustrarea lipsei şi a mizeriei au arătat că situaţia funcţionarilor în general şi, mai ales, acea a funcţionarilor inferiori e groaznică şi că nevoia a ajuns punctul culminant. Momentul este foarte apropiat, în care funcţionarilor [le] va fi imposibil mersul în birou, pentru că ultimul rest de haine a fost dat croitorului spre reparare şi pentru că un nou rând de haine ar costa mai mult decât salariul mai multor luni; multiple sunt cazurile în care funcţionarii n-au putut veni la birou pentru că ultima pereche de ghete fusese dată cizmarului spre reparare. Pericolul există că insuportabila stare materială a funcţionarilor ar putea altera şi paraliza munca spornică şi poate să-i ducă în ispită de a-şi realiza un adaos de venit nepermis. Dacă într-o adunare a funcţionarilor de stat s-au putut rosti astfel de vorbe şi exprimă astfel de idei de către funcţionari, pentru care împlinirea datoriei până la sacrificiu, formă, rostul şi fala vieţii lor, atunci situaţia lor materială trebuie sa fie în adevăr disperată. Din toate părţile, polipul ispitei îşi întinde antenele sale către funcţionarul sărăcit, gol, flămând, ca să-l poată prinde în mreaja sa spre dauna ţării şi [a] stării sale, până acum nepătate. Se revoltă sentimentul de cinste şi de datorie al fiecărui funcţionar conştiincios că principala condiţie pentru prosperarea statului şi pentru funcţionarea maşinii administrative, existenţa unui corp integru de funcţionari, e periclitată şi că prestigiul lor ar putea fi redus şi toate acestea din simpla cauză că funcţionarii nu sunt în stare să-şi procure pentru sine şi pentru familiile lor mijloacele de trai. Funcţionarii de stat vor numai să se sature, să nu-şi vadă familiile în mizerie, să nu meargă cu haine ferfeniţite în birou şi să nu fie mai rău îmbrăcaţi decât ocnaşii”.

Între toţi funcţionarii statului din Bucovina domneşte nemulţumire mare, mişcare periculoasă şi agitaţie foarte acută, provenită de nevoie şi mizerie. Şi eu atrag atenţia guvernului şi îi aduc aminte cuvintele: *Videant consules, ne quid detrimenti capiat republica!* Nevoia n-are stăpân! Dorinţele cele mai însemnate ale funcţionarilor Bucovinei sunt următoarele: crearea legală a unui regulament pragmatic de serviciu pentru toţi funcţionarii şi slujbaşii de stat, după principiile prevăzute în pragmatica de serviciu din vechea Austrie; avansarea după un anumit timp, cu dreptul de avans în salariu; dreptul la concediu; drept disciplinar; dreptul la pensie şi inamovabilitatea funcţionarilor; mărirea salariilor; încadrarea funcţionarilor din Bucovina în corpul funcţionarilor de stat din România Mare; măsuri economice; prealabil şi provizoriu până la unificarea şi încadrarea lor definitivă pe calea legislativă pentru funcţionari un adaos de 300 lei lunar, pe lângă salariul lor actual, care cuprinde salariul net, adaosul de activitate; adaose şi remuneraţii de scumpete pentru funcţionarii de stat din categoriile inferioare, funcţionarii auxiliari, servitorii de birouri etc.; un adaos de 200–250 lei lunar pe lângă salariul lor actual, începând

BDD-A32662 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:02 UTC)

cu 1 mai 1920. Asemenea cereri cu principii egale se întind la învăţătorii de şcoală primară şi la profesorii tuturor şcolilor. Mai revoltătoare este greaua apăsare, prin diferite biruri şi tot felul de dări, din[tre] care multe introduse prin măsuri ilegale şi de aceea populaţia bucovineană trebuie să plătească mai mari şi mai grele dări decât populaţia din Vechiul Regat.

Guvernul se interesează, însă, prea puţin de Bucovina, luând măsuri cu totul greşite, mai ales în chestiunea valutei, a preschimbării coroanelor, a plăţii în lei, a dărilor către stat, la un curs cu totul arbitrar, cursul de un leu la două până la trei coroane, câtă vreme populaţia nu poate procura lei decât la cursul de cel puţin 3 coroane [şi] 50 [de] heleri pentru un leu. Populaţia Bucovinei protestează cu energie contra acestei nedreptăţi, precum şi contra încercării de a se preschimba coroanele pe calea unui decret-lege; populaţia Bucovinei cere ca preschimbarea coroanelor să aibă loc numai prin măsuri legale, luate de Parlament, în înţelegere cu reprezentanţii Bucovinei şi numai la cursul de un leu coroana. O altă modalitate de preschimbare ar însemna ruina economică a unei mari părţi din populaţia Bucovinei şi o confiscare a averii unei mari părţi a acestei populaţii, îmbogăţind şi avantajând statul, ceea ce e urmare a greşelilor făptuite de guverne.

Declaraţia d-lui ministru de Finanţe nu ne-a mulţumit, pentru că Bucovina nu e o provincie învinsă, tot aşa cum nu e învinsă nici populaţia. Declaraţia d-lui ministru de Finanţe („poftă de luptă”) este identică cu anunţarea unei lupte către populaţie, a cărei consecinţă poate fi foarte fatală. Să nu se treacă cu vederea că această populaţie a trebuit să suporte trei invazii duşmănoase[53], că a pierdut întreaga avere, a căror clădiri au fost distruse şi arse, care a pierdut şi prin împrumutul de război o avere considerabilă, diferitele pagube de război, nu mai poate să suporte, în fine, şi o confiscare de avere prin preschimbarea coroanelor în sensul amintit de d-l ministru de Finanţe. Bucovina a avut deja de suferit pagube incalculabile de pe urma acestor greşeli ale diferitelor guverne. Proteste şi plângeri n-au ajutat la nimic până în prezent, rămânând toate zadarnice.

Bucovina face parte integrantă din statul român şi cere, de aceea, să fie impusă la aceleaşi dări şi să fie tratată în toate privinţele pe picior de egalitate cu populaţia din Vechiul Regat. În adevăr, toată populaţia din Bucovina cere păstrarea autonomiei. Dacă guvernul vrea să ducă la bun sfârşit unificarea întregii administraţii în Regat, atunci trebuie să înceapă dând exemplul, tratând ca egali pe toţi locuitorii din toate părţile ţării, de acord cu toată populaţia Bucovinei; fac atent guvernul că unificarea dorită nu se va putea realiza prin sistemul de ură şi prigonire, ci numai prin adevărata bunăvoinţă şi dragoste în legătură cu dreptele cereri ale popoarelor. Şi toate acestea mai cu seamă numai prin cele mai de încredere persoane ale ţării, cu cruţarea particularităţilor ţării. Parlamentul trebuie să ceară o reformă administrativă, o administraţie care să funcţioneze în mod ireproşabil şi curat,

[53] După izbucnirea Primului Război Mondial, Bucovina a fost ocupată şi reocupată, chiar dacă nu în întregime, de către trupele ruseşti în mai multe rânduri: septembrie–octombrie 1914; noiembrie 1914 – februarie 1915; iunie 1916 – august 1917.

BDD-A32662 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:02 UTC)

stârpirea oricărei corupţii în viaţa publică, trebuie să ceară dreptate şi legalitate faţă de toată lumea, fără deosebire de persoană. Temelia statului este legea. Ca exemplu de strictă pază a legii trebuie să vină întâi guvernul, pentru ca poporul să aibă încredere în conducătorii statului. Vai de acel stat în care sentimentul de dreptate pentru lege este subminat! Parlamentul trebuie să ceară conştiincioasă muncă în toate ramurile administraţiei, trebuie să ceară reforme largi sociale – fiecare om cuminte este socialist –, o înlăturare treptată a marelui neajuns de a avea un procent atât de enorm de analfabeţi, deci ridicarea nivelului cultural al poporului, căci numai un popor cult poate fi un popor liber. Învăţătorii sunt educatorii, amicii şi sfetnicii poporului, învăţătorii au o sarcină spinoasă de a răspândi cultura şi civilizaţia, într-adevăr oficiu sfânt! Cine are şcoală, are tineretul şi cine are tineretul – generaţia viitoare, va avea şi toată naţiunea! Pentru aceasta are poporul înţelegerea adevărată şi zice: cine are carte, are patru ochi. De aceea statul trebuie să trateze învăţătorimea în mod demn şi să-i asigure o existenţă uşoară, lipsită de griji materiale. Cerem ca guvernul să ia măsuri energice şi urgente pentru ameliorarea stării deplorabile, căci continuând a rămâne în această stare, ne apropiem de o prăbuşire administrativă. În călătoriile pe calea ferată, viaţa e periclitată, avutul fiecăruia este expus la pierderi şi la multe consecinţe grave. Cerem ca guvernul să aibă grijă adevărată, părintească, pentru invalizii şi schilozii războiului, care au făcut gloria României, pentru orfanii, văduvele şi familiile celor căzuţi pe câmpuri de onoare. Nu ne mai mulţumim cu făgăduieli, care rămân *ad calendas graecas*. Cerem ca guvernul să ia grabnice măsuri pentru a înlesni imediata întoarcere a prizonierilor de război, care se găsesc într-o situaţie disperată, şi a căror familii, soţii şi copii trăiesc în mizerie şi deznădejde. Soarta acestor nenorociţi, care au pierdut libertatea şi trăiesc în cele mai depărtate regiuni ale Siberiei, este de tot amară şi tristă; tot aşa de nedescrise sunt suferinţele sufleteşti ale nemângâiatelor familii rămase acasă, care trăiesc în nevoie groaznică, căci subvenţia statului pentru alimentarea lor este în totul nesuficientă.

Pe baza experienţelor mele, socotesc că nu este parlamentar ca opoziţia să fie exclusă în totul de la alcătuirea biroului Camerei, a comisiilor pe specialităţi şi este desigur ultima rămăşiţă a vechiului şi greşitului sistem parlamentar. O mare greşeală mai reprezintă şi faptul că în Cameră nu există niciun colegiu parlamentar care să stabilească din timp ordinea de zi a fiecărei şedinţe. În alte Parlamente există un asemenea colegiu, care este compus din reprezentanţii tuturor partidelor, guvernamentali şi opoziţie şi care pregăteşte şedinţele plenului parlamentar, discutând dinainte ordinea de zi şi schimbând păreri asupra diferitelor proiecte de legi ce urmează a fi prezentate, fie de guvern, fie de opoziţie. În acest mod se produce şi apropierea între majoritate şi minoritate. Am fost dureros afectat că în Parlamentul care se întruneşte pentru a consolida România nouă, n-am auzit minoritatea să arate populaţiei evreieşti, siluită şi privată şi ea. D-lor, socot că într-o adevărată democraţie poate exista numai un singur regim de dreptate, de libertate şi de egalitate pentru toţi fiii ţării.

BDD-A32662 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:02 UTC)

Sunt trei chestiuni mari care trebuiesc să fie rezolvate în modul cel mai echitabil de către acest Parlament: 1) Legalizarea tuturor decretelor-legi, inclusiv ratificarea Tratatului de Pace [Tratatul de la Saint Germain] şi a rezolvării mulţumitoare a chestiei evreieşti; 2) Reglementarea finanţelor statului, inclusiv rezolvarea satisfăcută a chestiei valutare, a împrumutului şi a pagubelor de război; 3) Crearea şi introducerea unei reforme de administraţie modernă şi rezolvarea problemei agrare. Pentru acest scop e necesar un guvern de coaliţie şi o majoritate capabilă de lucru. Presupunerea este păstrarea păcii. România nu trebuie să ducă o politică de aventură imperialistă, după modelul polonilor. România nu trebuie să-i jertfească oasele unui singur soldat român pentru interese străine.

Şedinţa Adunării Deputaţilor din 19 iulie 1921[54]

Onorată Cameră, d-lor deputaţi, aseară, în preajma închiderii celei de a doua sesiuni parlamentare, camera a votat, în câteva ore, un buget de multe miliarde. Din întâmplare, nu m-au lăsat să vorbesc. Sunt nevoit, ca parlamentar cu suficientă experienţă, a declara următoarele. Respectarea drepturilor şi [a] privilegiilor membrilor Parlamentului este un principiu elementar, de care orice parlamentarism veritabil trebuie să ţină seama. Nu numai Constituţia şi regulamentul fiecărui Parlament, nu numai istoria parlamentară modernă, nu numai bunul simţ şi logica situaţiei, dar chiar interesul ţării şi funcţia pe care fiecare dintre noi e chemat să o săvârşească aici în numele poporului pe care îl reprezintă impun preşedinţiei îndatorirea să apere imparţial drepturile şi privilegiile deputaţilor. Regula fundamentală este: toţi deputaţii, fără deosebire, sunt egali. Preşedintele Parlamentului are să fie apărătorul natural al drepturilor tuturor deputaţilor din Cameră. Preşedintele Parlamentului englez, care se numeşte acolo ,,vorbitorul", se bucură de autoritate netăgăduită din cauza obiectivităţii sale clasice. Fiecare mandatar al poporului trebuie să aibă posibilitatea de a-şi spune în Parlament, nestingherit, cuvântul, în limitele regulamentului şi al bunei cuviinţe parlamentare. De aceea protestez cu toată energia în contra încălcării regulamentului prin care libertatea cuvântului mi-a fost suprimată.

După obiceiul parlamentar al tuturor statelor constituţionale, discuţia bugetului este ocazia principală pentru discutarea chestiunilor cele mai importante pentru toţi locuitorii statului, fiindcă economia politică şi finanţele statului privesc toţi cetăţenii. Astăzi, faţă de nerăbdarea Adunării, este pentru mine foarte greu să se atragă atenţia Parlamentului asupra unor chestiuni, deşi de mare importanţă, dar care se ascultă, totuşi, cu neplăcere. Cu toate acestea, trebuie s-o fac. D-lor, eu stau aproape singur în acest Parlament pentru apărarea drepturilor neamului meu. De aceea cer să binevoiţi a mă asculta. [...]

Parlamentul nostru este forul unde toate naţiunile din această ţară trebuie să-şi aducă plângerile. Noi, evreii din statul român, suntem fiii credincioşi ai

[54] D.A.D., M.O., nr. 155, 15 martie 1922, pp. 4378–4380.

BDD-A32662 © 2020 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:02 UTC)

României Mari, noi trimitem fiii noştri în armată, plătim biruri cuvenite, ne luptăm pentru gloria ţării româneşti, ne facem toate datoriile către ţară ca şi ceilalţi cetăţeni români. [...] De aceea cerem ca şi drepturile cuvenite să ni se dea, la fel cu ceilalţi! Noi, evreii, atâta timp cât am fost sub statul austriac, am fost patrioţi sinceri austrieci, devenind, prin prăbuşirea Austriei, cetăţeni români; noi, evreii din ţinuturile alipite, suntem cetăţeni sinceri şi leali patrioţi ai acestui stat, fără rezervă şi fără restricţie mentală şi ca atare considerăm patriotismul de a nu tăcea, ci de a releva întotdeauna lacunele şi erorile pe care le observăm şi suntem convinşi că aducem prin aceasta un real serviciu ţării şi, totodată, mai şi păstrăm sentimentele noastre leale.

D-lor, încrezători în înţelepciunea Parlamentului, în conştiinciozitatea guvernului, bazaţi pe legile şi pe principiul fundamental modern al statului român, dreptatea, credem că noi, evreii, în România Mare, suntem cetăţeni români cu drepturi depline. Ar fi o jignire adusă guvernului, Parlamentului şi autorităţilor publice ca să se facă să pătrundă o îndoială în sufletele populaţiei evreieşti, pentru că, pentru popoarele civilizate, tratatele şi legile sunt sfinte. Totuşi, această îndoială a făcut să pătrundă în sufletele cetăţenilor evrei referatul adresat d-lui ministru şi membrilor comisiei însărcinate cu modificarea legislaţiei pentru România Mare, referat care a provocat o adâncă consternare în rândurile întregii populaţii evreieşti. În adevăr, d-l senator Alexandrescu, în raportul său, între altele, spune următoarele: „În privinţa evreilor, pe care aliaţii i-au împământenit în bloc, în contra art. 7 din Constituţie, pe care nu l-am revizuit noi, pe care, însă, l-au revizuit ei, cu samavolnicie, am reprodus art. 7 din menţionatul Tratat de Pace, care are următoarea cuprindere: «sunt români de drept şi fără nicio altă formalitate, toţi evreii care locuiesc în toate teritoriile României şi care nu se pot prevala de nicio altă naţionalitate». Starea creată ţării noastre prin acest tratat este, d-le ministru, trebuie s-o recunoaştem, foarte gravă, însă, cel puţin deocamdată, nu avem ce face. Trebuie să ne supunem, ca şi cum am fi fost biruiţi”. Această înţelegere şi concluzie sunt neexacte şi provocatoare, fiindcă România a încheiat Tratatul de Pace din propria sa voinţă cu principalele Puteri Aliate şi Asociate şi Tratatul de Pace este o lege română votată, sancţionată şi promulgată. Stipulaţiile cuprinse în articolele 2 până la 8 din capitolul I al Tratatului trebuie să fie recunoscute ca legi fundamentale, adică prin modificarea şi completarea Constituţiei, lucru ce până azi nu s-a făcut, şi aceasta mă îndrituieşte pe mine să cer insistenţă la aducerea la îndeplinire a Tratatului de Pace.

Astăzi, România Mare face parte din concernul ţărilor civilizate din Occident, în care ura de rasă a dispărut cu totul. [...] Teoria d-lui senator Alexandrescu face, lăsând antisemitismul odios la o parte, un rău ţării, arătând străinătăţii că România nu vrea să-şi ţină angajamentele luate. D-l senator Alexandrescu spune: „deocamdată”. Va să zică, cu alte cuvinte, nu va trece mult şi vom readuce evreii în starea de sclavie în care au zăcut până acum. Şi acum se naşte întrebarea: este această atitudine a unui jurist-consult de seamă, de natură ca să se aducă încredere ţării din partea aliaţilor? Se înţelege că în faţa unei astfel de ameninţări, evreii ţării

BDD-A32662 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:02 UTC)

pe drepturile lor răspund, ce este dreptul nostru? Guvernul, după mai bine de doi ani de la Tratatul de la Saint Germain încă n-a găsit prilej să vină cu legea care să soluţioneze definitiv chestia evreiască, diferitele greutăţi şi imposibilităţi, judecate diferit, diferite păreri asupra Decretului-lege privitor la încetăţenirea evreilor, nedreptăţi administrative, arbitrarii şi tergiversările funcţionarilor care au produs o stare haotică şi confuză. Se ştie că România şi-a însuşit Constituţia belgiană, dar aplicarea nu se face la fel ca în Belgia. De aceea cerem ca Parlamentul să ne dea legea de emancipare, care să recunoască drepturile tuturor evreilor şi să ne pună la adăpostul oricăror vexaţiuni. Ceea ce ni se datorează şi în interesul ţării, e lege de emancipare, în masă, fără nicio formalitate, a tuturor evreilor care la încheierea păcii erau stabiliţi pe teritoriul României. Sperăm, în special, că dreptatea ni se va face, în primul rând, pe tărâm cultural.

Noi, evreii bucovineni, am intrat în casa ce ni se deschidea în România Mare, căci principiul dreptăţii urma să fie întronat. O epocă de fericire pentru noi părea a începe – să trăieşti într-un stat la a cărui bază este dreptatea şi neamul meu să fie recunoscut drept naţiune, cu drepturi politice la fel cu celelalte naţiuni, cu instituţii de cultură naţională; cu un cuvânt, cu naţiunile în rând! Mai ales când vedeam cu ochii cum se realiza visul nostru de dreptate, cum se ridicau instituţiile culturale, şcoala noastră naţională! Cum binecuvântam noi România, când auzeam de suferinţele fraţilor noştri din statele vecine. România începuse a ne da dreptatea naţională şi ne recunoscuse drept naţiune cu celelalte state ale Antantei, care au încoronat şi consfinţit opera lor de dreptate faţă de evrei. Dar noi, evreii, suntem recunoscători! [...] Iubim românismul şi copiii noştri şi oameni mai în vârstă învaţă limba română şi se străduiesc să posede limba statului în care vor să trăiască şi de al cărui pământ îi leagă scumpe amintiri şi sentimente gingaşe. [...] Constatăm, însă, cu durere, că după doi ani suntem împiedicaţi în dezvoltarea noastră culturală, şcoala noastră naţională evreiască se prăbuşeşte. Nişte funcţionari şovinişti, incapabili de spiritul dreptăţii ce trebuie să cuprindă statul românesc, întronează arbitrarul, părere preconceptă, în contra şcolii evreieşti. D-lor, ca fiu credincios al României, cred că e de datoria mea să-mi ridic vocea şi de la tribuna aceasta să spun: România să nu se abată de la principiul dreptăţii naţionale! România să nu se lase împinsă de câţiva şovinişti în prăpastia nedreptăţii naţionale şi să nu uite nobilul ei principiu, de care a fost călăuzită în război şi pentru care Dumnezeu i-a şi ajutat să-şi înfăptuiască idealul milenar. [...] Şi noi, evreii, cerem un tratament la fel cu ceilalţi cetăţeni români, la fel cu celelalte minorităţi; nu suntem mai răi ca celelalte minorităţi. Pe când celelalte minorităţi au şcolile lor naţionale, nouă ni se răpeşte şcoala naţională. Noi nu vrem să fim expuşi la discreţia cutăruia şi cutăruia funcţionar, incapabil de a pricepe rostul vremurilor în care trăim. Noi nu vrem să depindem de ordonanţe şi contra ordonanţe. Noi cerem o viaţă pe tărâmul de fier al legii, pe tărâmul acelei sfinte şi nestrămutate legi, care trebuie să rezulte din principiul fundamental al statului român, dreptatea.

Nu se poate face românizare forţată [...] şi fără stadiu de tranziţie a tuturor oficiilor şi şcolilor, căci chiar funcţionarii români din Bucovina au început abia să

BDD-A32662 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:02 UTC)

oficieze în româneşte. [...] Atunci cum să fie în stare acei ce abia de scurtă vreme învaţă româneşte? Cum să se deprindă copiii noştri cu atâtea discipline şcolare, predate deodată într-o limbă [pe] care încă n-o înţeleg bine? Şi apoi, şcoala e o instituţie culturală şi, fiind noi o naţiune, doar ar trebui să avem dreptul de a ne folosi în aceeaşi măsură ca şi celelalte minorităţi naţionale de limba lor naţională. Maiestatea sa Regele, fiind în Cernăuţi, ne-a promis că şcolile minorităţilor se vor dezvolta în limba lor. Cum poate atunci un funcţionar să îndrăznească să ne dărâme liceul nostru evreiesc din Cernăuţi? Acest funcţionar a decretat că, începând de anul viitor, la liceul evreiesc să se românizeze cu desăvârşire clasa întâi şi a cincea. D-lor, azi nu mai există niciun pretext de drept prin care am putea fi clasificaţi de cetăţeni de mâna a doua. Istoria a dovedit că e periculos a întrebuinţa forţa contra minorităţilor. Iubesc România şi de aceea vin să vă spun aceasta: feriţi-vă de acei ce încearcă de a îndepărta România de la principiul ei de viaţă, care este dreptatea.

Iată, mai departe, un exemplu al tratamentului ilegal al evreilor. În timpul războiului au fost distruse în Bucovina multe biserici, sinagogi, case de rugăciuni şi şcoli şi avutul lor a fost jefuit. Cu ocazia refacerii, statul a contribuit şi contribuie la cheltuielile reparaţiilor tuturor bisericilor, numai pentru refacerea şi reparaţia sinagogilor şi şcolilor evreieşti, statul n-a dat niciun ajutor! [...] Noi, evreii, ca [şi] contribuabili şi cetăţeni egali îndreptăţiţi, cerem cu energie, pentru acest scop, sprijinul statului, cum ni se cuvine. Dar, mai mult, d-lor, tot aşa noi, evreii, suntem nedrept trataţi cu privire la sprijinirea şcolilor noastre confesionale şi orfelinatelor noastre, pentru care scopuri, cu toate intervenţiile noastre, nu am primit până în prezent nici cel mai mic sprijin bănesc. Accentuez îndeosebi că învăţătorii noştri au depus la timp jurământul de credinţă. Dar, în întreg bugetul nu se găseşte nicio cifră pentru aceste scopuri. Însă, pe baza legilor, statul are îndatorirea la întreţinerea instituţiilor noastre şcolare, de religie, de cult şi pentru edilitate şi binefacere. [...]

Onorată Cameră, în numele grupării parlamentare germane, am onoare a face următoarea declaraţie. La începutul dezbaterii bugetului, noi, gruparea parlamentară germană, aveam intenţia de a lua cuvântul în această importantă chestiune, spre a exprima dorinţele şi părerile noastre. Spre părerea noastră de rău, ne vedem, însă, siliţi a renunţa de a lua parte la această discuţie, deoarece în modul precipitat cum decurg dezbaterile aici în Parlament, o discuţie serioasă nici nu este posibilă, ceea ce noi am avut ocazia de a constata într-un mod deosebit de jignitor pentru noi şi în şedinţa de ieri şi alaltăieri. Următoarele consideraţii, însă, ne determină, mai cu seamă, a lua această atitudine. Guvernul n-a realizat până în prezent nimic esenţial din promisiunile date, ceea ce ar justifica speranţa noastră într-o rezolvare favorabilă a chestiunii minorităţilor. Spre a nu fi siliţi, după experienţele de până acum, a apărea în faţa poporului nostru drept din[tre] aceia care se mulţumesc numai cu promisiuni, ne vedem siliţi a accentua din nou cererea noastră pentru o neîntârziată şi sistematică rezolvare, în spiritul hotărârilor de la Alba Iulia, a tuturor chestiunilor care ating interesele noastre de minoritate şi care

BDD-A32662 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:02 UTC)

sunt chestiuni de stat de prim rang, a lua în chestiunea bugetului o atitudine pasivă, până când guvernul se va hotărî, în fine, de a trece de la promisiuni la fapte.

D-lor deputaţi, am încă o observaţie în chestiune personală. Eu protestez în modul cel mai hotărât şi mai energic împotriva modului cum au fost trataţi deputaţii acestui Parlament, care doreau să-şi împlinească datoria faţă de stat şi de alegători. Ieri şi alaltăieri, pe lângă violarea regulamentului, nu mi s-a dat cuvântul de [către] d-l preşedinte. Cine a luat parte la şedinţa de ieri şi a văzut cum s-a pus la vot bugetul de miliarde al statului nostru, trebuie să-i fie ruşine de modul cum a fost votat bugetul. Eu protestez, în calitate de deputat şi în calitate de cetăţean, faţă de o astfel de farsă.

BDD-A32662 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:02 UTC)